

SZAKDOLGOZAT

Kőműves Márk Benjamin

2023.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Vidékfejlesztési agrármérnök alapképzési szak

**CSIKI SÖRGYÁR VIDÉKFEJLESZTÉSBEN
BETÖLTÖTT SZEREPE**

Belső konzulens: Dr. Walter Virág
egyetemi docens

Intézet/Tanszék Agrár- és Élelmiszergazdasági
Intézet, Agrármenedzsment és
Vezetéstudományi Tanszék

Készítette: **KÓMÜVES MÁRK**

Kaposvár

2023.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	2
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	3
2.1 Vidék fogalma	3
2.2 Vidékfejlesztés értelmezése, céljai	4
2.3 Vidékfejlesztés területei	5
2.3.1 A sikeres vidékfejlesztés alapja a helyi erőforrások bevonása	5
2.3.2 A helyi termékek szerepe a vidékfejlesztésben	7
2.3.3 Helyi fejlesztések szereplői	8
2.4 A vidékfejlesztés és a területfejlesztés megítélése	9
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	10
4. EREDMÉNYEK	11
4.1 Csíkszentsimonon elhelyezkedése	11
4.1.1 Megközelíthetősége	11
4.1.2 Gazdasága, foglalkoztatása	11
4.1.3 A Sörgyár szerepe a Csíkszentsimoni gazdaságban	12
4.2 Csíki Sörgyár bemutatása	13
4.2.1 Történet	13
4.2.2 Működése, termékportfólió	13
4.2.3 Sörbotrány	14
4.2.4 Statisztikai adatok	14
4.3 Kérdőíves felmérés adatai	15
5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	24
6. ÖSSZEFOGLALÁS	26
7. IRODALOMJEGYZÉK	28
8. ÁBRAJEGYZÉK ÉS TÁBLÁZATJEGYZÉK	32
9. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	33

1. BEVEZETÉS

Napjainkban a megváltozott gazdasági-társadalmi feltételek következményeként a vidékfejlesztésben új irányvonalként jelentek meg a helyben előállított és értékesített termékek. A helyi gazdaságok működésének eredményeként számos gazdasági, környezeti, társadalmi és kulturális előnyök jelentkezhettek mind az előállító szervezetek/vállalkozások mind a helyi érintett közösségek, és települések számára. A helyi vállalkozás által befizetett adók lehetőséget teremtenek a helyi közösségek fejlesztésére, nagyobb volumenű beruházások megvalósítására. Arra is érdemes rávilágítani, hogy sok esetben a lokális termékek és a megfelelően felépített marketing turizmus generáló hatást is produkálhat és ha erre még turisztikai attrakciókat is képesek vagyunk ráépíteni akkor egyedi és sajátos vonzerőhöz tudjuk juttatni a fogadóterületet. A fent említett folyamatok kiváló példája a 2014-ben megalakult és azóta is működő Csiki sörgyár, amely bevételeit úgy növelte, hogy sajátos módon fesztiválokat szervezett a sörgyár területére, neves vendégeket és előadókat hívott meg fellépőként, így több mint százezer vendéget vonzott az adott településre. Ennek következménye nemcsak a sörgyár bevételeinek növekedése volt, de a helyi közösség identitáserősítő, összetartó szerepét is képes volt megvalósítani, arról nem is beszélve, hogy a koncertek révén komoly turizmus generáló hatás is megvalósult az adott régióban.

Jelen szakdolgozatom célja, hogy feltárjam a fesztivállátogatók véleményét a Csiki sörgyár működésével, vidékfejlesztésben betöltött szerepével kapcsolatban. Témaválasztásomhoz nagy mértékben befolyásolta, hogy jómagam is Székelyföldön születtem és ugyan Magyarországon élek, de gyökereim Erdélyben vannak és így azt második otthonomnak tekintem. Dolgozatomhoz mindenképpen olyan vállalkozást kerestem amely élen jár a magyarságtudat erősítésében és egyesítésében. Így jutottam el a Csiki sörgyárhoz, amelynek működését és fejlődését már régóta figyelem. A sörgyár mai napig működik, helyi embereket és erőforrásokat felhasználva annak ellenére, hogy több konfliktusa is volt a Heineken Romániai leányvállalatával, sőt be is akarták zárni, de harcolt és talpra állt, szembeszállt az ellene szólókkal, majd "tiltottként" tovább működik. Ennek a sikernek fontos szerepe van a magyarság életében is, hiszen az előállított termékeket minden helyi egyben magáénak is érzi. A termék előállítás mellé szervezett programok pedig ma már turistalátványossággá váltak. Munkám során abból indultam ki, hogy hogyan tudta elérni ezt, milyen hatással van a környezetére, hogyan segíti és milyen szerepet tölt be a helyi vidékfejlesztésben.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A szakirodalmi áttekintésben szükségesnek vélem tisztázni a vidék és a vidékfejlesztés fogalmát.

2.1 Vidék fogalma

A vidék fogalmát évtizedek óta tudományos viták, kutatások övezik (Kovács, Farkas, & Perger, 2015). Egységesen elfogadott definíciót nem is találunk a vidék meghatározására. Sokak szerint a vidéki terek jól definiálhatók és objektív mutatók segítségével egzakt módon körülírhatók, míg mások megkérdőjelezzik a vidékfogalmak általános érvényét és időtállóságát (Csatári, 1996). Ebből adódóan a "vidék" fogalma nem egységes a szakirodalomban, többféle meghatározás áll rendelkezésre az elemzésekhez. A téma bonyolultságát mutatja, hogy nagyon sok megközelítés egyfajta osztályozást céloz meg. Van aki az értékelés alapjának tekinti pl. a népességnagyságot, a népsűrűséget, a környezetet vagy éppen a területi egységeket (Valerie du, Roland, Ray, & Heather, 2002). Más szerzők a fogalom definiálása során az extenzív földhasználatot, a falvak jelenlétét, a társadalmi szokásokat veszik alapul. (Bengs & Schmidt, 2005). E munkában szembeállítják egymással a különböző megközelítéseken alapuló indikátorokat, valamint azokat a véleményeket, amelyek szerint nem lehetséges egyértelmű és kizárólagos lehatárolást tenni. A legelfogadottabb megközelítés az (OECD, 1996) ajánlásai alapján jött létre. E szerint döntő a népsűrűség. A lehatárolás során elsőként regionális szinten különítették el a térségeket egy országon belül. Ennek megfelelően ha az adott területen 150 fő/km² alatt van a népsűrűség, akkor vidéki, ha pedig 150 fő/km² fölött van, akkor városi jellegű területről beszélhetünk. A következő lépésben helyi szinten határozták meg a fogalmat, itt a az elkülönítés alapja a népesség eloszlása az adott régióon belül. A fogalmi lehatárolás szerint tehát vidéki térségekről akkor beszélhetünk, ha a népesség több mint 50%-a vidéki közösségekben él, közbenső vidéki térségekről pedig olyan esetben ha a népesség aránya a 15 és 50% közötti és végül városi területekről ha a népesség kevesebb mint 15%-a él a vidéki közösségekben (Dax, 1996)

2.2 Vidékfejlesztés értelmezése, céljai

A vidékfejlesztés egyre többször kerül az érdeklődés fókuszába, mind a lakosság mint a vállalkozások/szervezetek részéről. Egyetértek (Farkas, 2002), aki kiemeli, hogy a vidék ma már nem csak az élelmiszertermelés színhelyeként értelmezhető, hanem egyben a tájkép, a környezet megóvásának és fenntartásának, az alternatív foglalkoztatási lehetőségeknek is a színtere. Ugyanakkor a gyakorlat azt mutatja, hogy a vidék fontossága szinte alig jelenik meg a hétköznapi életben. Ezt emeli ki (Faragó, 1994) is, aki rávilágít arra, hogy a vidékfejlesztés sok esetben csak fejlesztési alternatívaként jelentkezik, különösen az elmaradottabb (kis)térségek számára. A vidékfejlesztés valójában mindazon tevékenységek összessége, amely a vidéki területeken élő lakosság gazdasági, ökológiai és társadalmi helyzetének javítására irányulnak. A vidékfejlesztés feladatát (Muhi, 2020) úgy definiálta mint a hátrányos helyzetű, periférián elhelyezkedő vidéki térségek fejlesztése és fejlődésre való képességének növelése. Hasonló gondolatokat fogalmazott meg (Buday - Sántha, 2010) aki a vidékfejlesztés alatt „mindazokat a gazdasági, szociális, kulturális és ökológiai tényezőknél a fejlesztést érti, amelyek az adott térség gazdasági és kulturális színvonalának emelésén, az ott élők életszínvonalának (életminőségének) a javításán keresztül az egész nemzet fejlődését szolgálják úgy, hogy egyidejűleg megőrzik és védik a természeti erőforrásokat, a környezetet, a tájat, valamint a helyi kulturális örökséget”. A vidékfejlesztés funkcióit (Könyves, 2001), doktori disszertációjában úgy határozza meg, mint azok a funkciók amelyek „kiterjednek a tanyák, a falvak és a kisvárosok fejlesztésére, a vidéki térségekben folytatott gazdasági tevékenységekre, a foglalkoztatási és keresleti viszonyok javítására, az élő és épített környezet értékeinek megóvására és a vidéki közösségek fejlesztésére”. Ezek a beavatkozások csoportosíthatóak szintekre bontva (Fekete, 2013), így beszélhetünk lokális, (fő célja az adott vidéki térségben élők életszínvonalának javítása), regionális szintű, (egy nagyobb térségre koncentrálunk) valamint globális szintre, (ha a globális környezeti egyensúly megőrzését tűzi ki célként). (G. Fekete, 2013). A vidékfejlesztés így az ország területének mintegy 95%- át érinti (Oláh, 2003)

A vidékfejlesztés legfontosabb elemeit a (Cork, 1996) tíz pontban foglalja össze.

A pontok a következők:

- A vidéki jólét támogatása.
- A vidéki értékláncok megerősítése.
- Beruházás a vidék életképességébe és dinamizmusába.

- A vidéki környezet megőrzése.
- A természeti erőforrások kezelése.
- Az éghajlat-politikai fellépés ösztönzése.
- A tudás és az innováció fellendítése.
- A vidéki irányítás javítása.
- A politikai megvalósítás és az egyszerűsítés előmozdítása.
- A teljesítmény és az elszámoltathatóság javítása.

A dokumentum jelentőségét mutatja, hogy 2016. szeptember 5-6. kihirdetésre került a „második” Corki Nyilatkozat is. Ez három olyan alapelvet tartalmaz, amelyet az 1996-os nyilatkozat nem (Papp, 2018), ezek a következők

- A vidéki értéktermelési láncok erősítése: célja, a fogyasztók egészséges ételmisszer hozzáféréshez való aggodalmainak mérséklése.
- Fellépés a klímaváltozással szemben: globális klímaváltozás hatásainak megelőzésére megoldás találása városi és vidéki viszonyok között is.
- Az innováció és a tudásátadás támogatása: a kutatás + fejlesztés adta legújabb eredmények vidéki közösségekben is minél jobban történő felhasználás.

A leírtakat összefoglalva (Sánta, 2020) a vidékfejlesztést olyan folyamatként definiálja :„amely figyelembe veszi az ott élő lakosság igényeit, képességeit, bevonja őket a fejlesztési tervezetek kidolgozásába és megvalósításába azért, hogy hosszú távon fenntartható, a rendelkezésre álló környezeti erőforrásokat nem túlhasználva, magasabb életszínvonalat biztosítson a térségben élőknek megteremtve a lehetőségét annak, hogy a lakosság ne kényszerüljön a fejlettebb területek irányába történő elvándorlásra”.

2.3 Vidékfejlesztés területei

2.3.1 A sikeres vidékfejlesztés alapja a helyi erőforrások bevonása

A vidékfejlesztés jelentősége az ezredforduló óta folyamatosan növekszik az egész világon és Magyarországon egyaránt. Fontos és megoldandó feladattá vált a vidék funkcióinak áttekintése és újragondolása, amely egyre komplexebb szemléletet igényel. A rendelkezésre álló tapasztalatok azt mutatják, hogy elvárás mutatkozik a vidéki népesség helyben tartása irányába, a természeti és az épített környezet kultúr állapotának megtartására (Goda, Hamza, Mezei, &

Rácz, 2022). Egy témába vágó tanulmány (Van der, és mtsai., 2000) arra hívja fel a figyelmet, hogy egy térség sikeres fejlesztése a helyi erőforrások (ember, föld, munka, természet, állat, növény valamint a város és a vidék közötti kapcsolatok) megfelelő felhasználásán, azok kedvező elosztásán múlik. Ezek a gondolatok azt erősítik meg, hogy szükség van egy új vidékfejlesztési paradigmára (Murdoch, 2000) amely segíthet tisztázni, hogy az új erőforrásbázisok miként és hogyan jönnek létre, hogyan válik az értékke, és más erőforrásokkal kombinálva milyen új hozzáadott értéket képviselnek.

A sikeres vidékfejlesztés egyik alappillére a helyi fejlesztések előtérbe helyezése. Ma sok vidéki térséget szegénynek tekintünk annak ellenére, hogy az erőforrások jelen vannak, csak nem sikerül ezeket felismerni (Póla). Ezzel kapcsolatban (Kulcsár, 2018) szerint a helyi fejlesztés lényege pont arról szól, hogy be kell vonni a helyi szereplőket a vidékfejlesztésébe helyi szintű projekteken keresztül amelyek egyszerre gazdasági, társadalmi és kulturális szereppel is bírnak. Hasonló gondolatokat fogalmaz meg (Reisinger, 2010) aki a vidékfejlesztés középpontjában a helyi közösségeket emeli, és hangsúlyozza az ő aktív szerepvállalásukat és tevékenységüket. Véleménye szerint az ő szerepük irányulhat a fizikai környezet, mint infrastruktúra fejlesztésére, valamint olyan folyamatokra, mely az embert és az emberi kapcsolódásokat helyezi az előtérbe. Ezt a véleményt (Ludescher, 2010) is támogatja aki megerősíti, hogy a helyi fejlesztések szempontjából kiemelt fontossággal bírhat a helyi társadalmak összefogása, együttműködése. A kutatók és szerzők véleményét azzal kívánom kiegészíteni, hogy a vidékfejlesztés csak akkor lesz sikeres, ha a felismert problémákon a helyi szereplők, aktív lakosság szeretne és hajlandó is változtatni, az ehhez vezető lépéseket megteszik. Ha ez nem valósul meg akkor az adott terület lemaradásának leszünk tanúi. Következésképpen pedig számolhatunk az elszegényedéssel, a gyenge életszínvonallal és az adott területen élők alárendelt szerepével.

A vidékfejlesztés szempontjából nagy jelentősége van a helyi kezdeményezéseknek. Enélkül szinte borítékolható a kudarc. Fontos azt is kiemelni, hogy a helyi fejlesztés nem lehet teljes mértékben elszigetelt, ugyanis a nagyobb térségi programok megkövetelik a szervezetek kialakítását, mely eredményeképp felerősödik a csoportépítés és kommunikáció továbbá nagyobb rálátást nyújt az adott térségre ezáltal felerősödik a térséggel való azonosulás képességének jelentősége.

2.3.2 A helyi termékek szerepe a vidékfejlesztésben

Az utóbbi években egyre gyakrabban lehetünk annak tanúi, hogy a fogyasztók számára újra felértékelődnek a helyi termékek és ismét fontossá vált az előállításukhoz kapcsolódó, generációról generációra átörökölt hagyományos tudás (Papp - Váry & Farkas, 2022). bEz kiemelten fontos, hiszen a helyi termékek széles körben történő értékesítése és népszerűsítése támogatja a turizmust és a gasztronómiát, ezen felül munkahelyeket teremt, családoknak ad megélhetést és segít megőrizni az adott régió identitását.

A téma első lépéseként érdemes a helyi termék fogalmának definiálásával kezdenünk. A helyi termék meghatározását (Guerrero, és mtsai., 2009) úgy definiálja mint „olyan termék amelyet helyben termelnek, hagyományos módon állítanak elő és konkrét érzékszervi tulajdonságokkal rendelkeznek”. E definíció szerint tehát a helyi termék tehát olyan produktum, ami helyben készül, nem kell átszelnie az egész országot, vagy országokat ahhoz hogy a fogyasztó számára elérhető legyen. Cél, hogy a (teljes vertikum) így a termelés, feldolgozás és az értékesítés, valamint a végfogyasztó az adott területen minél közelebb (Kovács Sárkány & Kovács, 2015) – legyenek egymáshoz. A definíció szerint termék az előállításától 40-50 km-en belül kerül értékesítésre. Érdemes megemlíteni a „márkateremtő” helyi termék-előállítókat is (Kiss, 2016), akik a szerző szerint „olyan piacorientált gazdasági szereplők, akik a hagyományos alapanyagokból készült termékek szélesebb körű megismertetését és elterjesztését célozzák, produktumaikat elsősorban a fizetőképes városi célközönség és/ vagy a turisták számára pozicionálják”. A fejlesztés szükségességét emeli (Stewart - Knox & Mitchell, 2003) szerzőpáros, akik a leírtakkal kapcsolatban a fejlesztés szükségességét hangsúlyozzák, annak érdekében, hogy a termék versenyképes tudjon maradni a globális piacon. A fogalmat (Szegedyné, 2020) azzal egészíti ki, hogy a helyi termék egy országon vagy egy régióon belül előállított termék.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a helyi termékeket a fogyasztók előnyben részesítik a globális piacon megtermelt termékekkel szemben, ennek okai a következők lehetnek pl. az egészségtudatos táplálkozás. Napjainkban fontos szemponttá vált a frissesség és a megtermelt termék azonosíthatósága, amelyet a helyi termékek képesek kielégíteni. Azt gondolom, hogy a másik kardinális szempont fenntarthatósággal kapcsolatos. Fontos, hogy helyben legyen megtermelve, ne keljen azt az egész országon esetleg a fél világon utaztatni, ezzel is védve a környezetet. A fenntarthatóságot (Ventura, Brunori, Milone, & Berti) úgy értelmezik, mint a társadalom és a természet egymásra hatásának, együttes fejlődési eredménye. Fontos szempont a helyi vállalkozások és azon keresztül a helyi gazdaság támogatása is. A leírtak alapján

érdemes megemlíteni a helyi termékek kapcsán a nagyobb élelmiszerbiztonság kérdését is (Rihn & Yue, 2016). Fontosnak vélem azonban kiemelni, hogy a helyi termékek nem feltétlenül jelentenek minden esetben jó minőséget, hasonló álláspontot képviselnek (Demartini, Gaviglio, & Pirani, 2017) is. Ezzel kapcsolatban azt is ki kell emelnünk, hogy a rövid ellátási láncok fenntarthatósági jellemzői is erőteljesen helyzetfüggőek (Kiss, Ruszkai, & Takács-György, 2019) Végül az okok között érdemes kiemelni a társadalmi-demográfiai jellemzőket is, amelyek összefüggésbe hozhatóak a fogyasztók helyi termékválasztási kompetenciáival. Ezek a tényezők a következők lehetnek:

- Magasabb életkor (Berg & Preston, 2017)
- Nem (Hempel & Hamm, 2016)
- Magasabb iskolai végzettség (Balázs, Pataki, & Lazányi, 2016)
- Magasabb jövedelem (Betz & Farmer, 2016)

2.3.3 Helyi fejlesztések szereplői

A helyi fejlesztések középpontjában a helyi szféra, az üzleti vállalkozások és a civil társadalom szereplőinek részvételével létrejövő helyi partnerségek állnak (Hutchinson & Campbell, 1998). Annak érdekében, hogy a helyi partnerségi viszony megvalósulhasson szükséges bizonyos alapelveknek az elfogadása. Ezeket (Walsh, 1996) alapján három csoportba sorolhatjuk: (1) a szubszidiaritásnak megfelelő partnerségi struktúrák létrehozása (szervezeti modell), (2) stratégiai tervezés (módszer), valamint (3) közösségi aktivizálás (animáció), folyamatsegítés (facilitáció) és kapacitásépítés (a sikeres megvalósítás középpontjában álló folyamatok).

Helyi termékek értékesítésének előnyei sokrétűek, több szereplőre nézve is pozitív hatású:

- Kistermelők

Ebben a folyamatban a közvetítők részben vagy teljes egészben kiiktatásra kerülnek így a haszon nagyobb része a termelőnél marad.

- Termelők

Az előállított áru és a tisztességes jövedelem a gazdánál marad. Eladásai a presztízsét növeli, mely további vevőket fog eredményezni, ezáltal növeli anyagi biztonságát.

- Kistérségi közösségek létrejövetele

Két fontos szempont kerül előtérbe: 1. a foglalkoztatás szerepének a növelése és ezzel együtt a 2. helyi gazdaság értékteremtő hatása. Helyi termékek szerepe ezen a szinten kiemelkedő.

Fontos és nem elhanyagolható a turisztikai szerep felerősödése is az adott térségben, hiszen a helyi termékek révén több érdeklődőt fog vonzani, így idővel jelentős bevételhez juthat a térség. Az így keletkező jövedelmet fejlesztésekre, új munkahelyek létrehozására lehet fordítani. Ez növeli a munkahelyek számát mely a foglalkoztatási arány pozitív irányba történő elmozdulását eredményezi. Segítségére révén csökkenhet az elvándorlás esetleg növekedhet letelepedések száma.

2.4 A vidékfejlesztés és a területfejlesztés megítélése

Amennyiben (Sarudi, 2003) meghatározását vesszük alapul, akkor azt mondhatjuk, hogy a „területfejlesztés biztosítja a regionális szintű nagyberuházások, infrastrukturális fejlesztések megvalósulását régiókon belüli és régiók közötti összehangolt koncepciók alapján”. A fogalom középpontjába kerül tehát az ökonomiai megalapozás, a pénzügyi számítások és a gazdaságföldrajzi modelleket. A leírtak alapján tehát a vidékfejlesztés fókuszja az emberi erőforrásra, a helyi közösségekre, a helyi gazdasági-társadalmi szereplőkre koncentrál. (Kulcsár & Kozári, 1998) A vidékfejlesztés a közösségek fejlesztésének tapasztalataiból alakult ki. Így a legfontosabb érték a közösségben gondolkodás, amely az egymásért érzett felelősség és a szolidaritás cselekvéseken keresztül valósul meg. Leegyszerűsítve, a közösségfejlesztés nem más mint a cselekvés a közösségben.

Összefoglalva a leírtakat (Kovács E. , 2002) az alábbiakat állapítja meg:

1. a területfejlesztés irányelve a regionális politika (országos, nemzetközi egyeztetéssel); célja az infrastruktúra fejlesztése.
2. A vidékfejlesztés alapjai a sikeres helyi társadalmak, partnerei az önkormányzatok, célja a vidék fejlesztése.
3. A közösségfejlesztés lokális alapú, alapját a funkcionáló közösség (település, szomszédság) adja; célja pedig a demokrácia és a civil társadalom fejlődése valamint a partnerség építése.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatásom során pillanatképet szeretnék adni, hogy egy helyi vállalkozás által előállított terméknek milyen hatása van a helyi közösségre illetve milyen a lakosság megítélése az előállított termékről, az adott térségben működő vállalkozásról, annak vidékfejlesztésre gyakorolt hatásairól.

Az adatfelvétel 2022 szeptember- október között személyes kérdőív útján valósult meg. A kutatás során alkalmazott kérdőív zártvégű kérdéseket tartalmazott. A zárt végű kérdések során a vizsgálat témaköreit nagymértékben lefedő, előre megfogalmazott válaszok közül a legjellemzőbbek megjelölését kértem, egyválaszadás (one-respondent) módon a megkérdezettektől. A kérdőív az alábbi fő témakörökből állt:

- háttérváltozók (nem, életkor, iskolai végzettség, családi állapot)
- vidékfejlesztés szerepe
- sörgyár programjainak ismeretsége

A felmérés háttér információi:

- a minta nagysága: 151 fő
- a mintavétel helye: Csíkszentsimon
- a mintavétel ideje: 2022.09.-2022.10.
- az adatok forrása: primer adatok
- a kapcsolat-felvételi mód: személyes megkérdezés kérdőív

Bár a minta nem volt reprezentatív, de a válaszadók magas száma lehetőséget biztosított ok-okozati összefüggések megfogalmazására. Az adatok értékelése során az SPSS 29.0 programcsomagot használtam, ezen belül elsősorban leíró statisztikai módszereket alkalmaztam. Az elemzés során kapott eredményeket Microsoft Excel táblázatokban rögzítettem, ami könnyebb átláthatóságot biztosított az adatok statisztikai módszerekkel történő vizsgálatához. A háttérváltozók és az egyes válaszok közötti összefüggések kimutatása érdekében keresztábra - elemzést végeztem, amely során megvizsgáltam a Crammer-féle együtthatót. A statisztikai próbák eredményeit $p < 0,05$ esetén tekintettem szignifikánsnak. A háttérváltozók összefüggéseinek statisztikai elemzésére egy szempontos varianciaelemzést (ANOVA) alkalmaztam. Empirikus vizsgálatom ex-post jellegűnek tekinthető azaz a megfigyelési időszakkal kapcsolatos véleményekre és tényadatokra támaszkodva vizsgálja az egyes válaszadók véleményét.

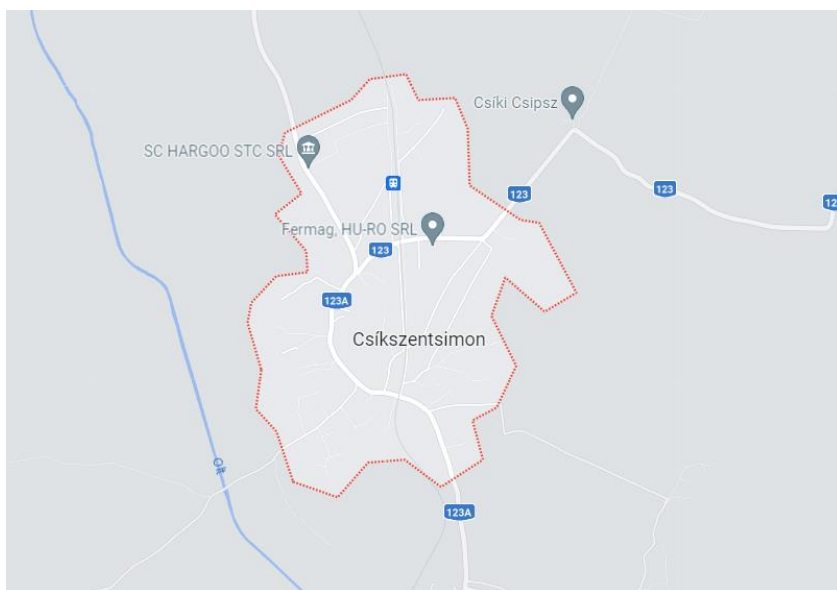
A szekunder adatforrások összegyűjtése az Incitelful szakirodalom áttekintő szoftver alkalmazás segítségével valósult meg.

4. EREDMÉNYEK

4.1 Csíkszentsimon elhelyezkedése

4.1.1 Megközelíthetősége

A 3407 fős lélekszámú falu a Csíki-medencében 630 m tengerszint feletti magasságon, Csíkszeredától 16 km-re (1. ábra) délkeleti irányban, az Olt-folyó bal partján található (csikszentsimon.ro). A falu megközelíthető az A123 jelzésű főútvonalon és vasúti közlekedés révén lehetséges.

1. ábra: Csíkszentsimon területi elhelyezkedése

Forrás: (<https://www.google.com/maps/>, 2023) alapján saját szerkesztés

4.1.2 Gazdasága, foglalkoztatása

A faluban dinamikusan növekszik az évről-évre megtelepedő vállalkozások száma (1. táblázat). A falu polgármesterének elmondása szerint ezek az adatok a kedvező gazdasági feltételeknek, a jó infrastruktúrának valamint a befogadó közösségnek köszönhető.

1. táblázat: A faluban működő vállalkozások száma

Év	Vállalkozások száma
2023	55
2022	52
2021	48
2020	57
2019	58
2018	52
2017	50
2016	55
2015	52
2014	42
2013	41

Forrás: Szentsimon Önkormányzat

A faluban lévő munkanélküliek számának megoszlása a 2. táblázatban látható az elmúlt négy év függvényében.

2. táblázat: A falu munkanélküli lakóinak megoszlása

Év	Inaktív lakosság (18-64)
2023	124
2022	120
2021	119
2021	119

Forrás: Szentsimon Önkormányzat

4.1.3 A Sörgyár szerepe a Csíkszentsimoni gazdaságban

A sörgyár szerepének megítélését Kozma István Szentsimoni polgármester Úr gondolataival kívánom néhány mondatban bemutatni. „A Csíkszentsimoni lakosság számára nem újdonság a nagyipari tevékenység, ugyanis a Csíki Sörgyár helyszínén 90-es évekig keményítő és szeszgyár üzemelt, számos helyi és térségbeli lakosnak munkahelyet és megélhetőséget biztosított. Az egykori szeszgyár leállítását követően az ipari terület üresen állt, melynek karbantartása is igen nagy kihívást jelentett. A sörgyár beruházásának köszönhetően az ipari zóna rendezése, kiépítése nagyban hozzájárult a település képének javításához, azt azonban fontos megjegyeznünk, hogy a gyár nem kínál akkora volumenű álláslehetőséget, amely jelentősen befolyásolná településünk gazdasági jólétét. A sörgyár által szervezett Tiltott Fesztivál azonban jelentős külföldi és belföldi turistatömeget vonz településünkre amely a helyi kereskedők és vendéglátók számára is pozitív hatást gyakorol. Ez a lehetőség településünkön

továbbra is kiaknázatlan, fesztiválok és más események során ugyanis rengeteg kiszolgáltatlan igény marad szálláslehetőségek területén a helyi vendéglátóipar hiányosságai okán.”

4.2 Csíki Sörgyár bemutatása

4.2.1 Történet

A történeti bemutatáshoz a sörgyár honlapját illetve az ott készített jegyzeteimet kívánom igénybe venni.

A Csíki Sör Manufaktúra története 2014 novemberében kezdődött el. Lénárd András, egy helyi sörfőző mesterrel együtt, tradicionális recept alapján létrehozta az Igazi Csíki Sört és 2013 novemberében megindította az Európai Közöségi Védjegy Hivatalnál a védjegy levédetésére vonatkozó igénylését. Az üzem telephelye Csíkszentsimon lett. A manufaktúra által készített sörök 2014 novemberében jelentek meg a piacon (Hoffmann, Schwarch, & Szász, 2016). Az indulás évében negyven személyt alkalmaztak, köztük 10 diákot, akik a Sapientia Egyetemen végeztek. A kimutatások szerint a sörgyár kapacitása havonta 400 ezer liter. Ez kb. a székelyföldi régió sörfogyasztásának 5-6 %-át teszi ki (szekelyhon.ro, 2023).

4.2.2 Működése, termékportfólió

A sörgyár 2018-ban indította el saját franchise hálózatát.

3. táblázat: Csíki Sör Manufaktúra termékeinek bevezetése

Év	Termékek
2016	• Igazi Csíki Sör • Szűretlen Igazi Csíki Sör • Székely Sör • Csíki Barna Sör • Igazi Csíki Mézes Ünnepi Sör
2017	• Tiltott Igazi Sör • Szűretlen Tiltott Igazi Sör • Tiltott Barna Sör • Tiltott Igazi Mézes Sör
2018	• Tiltott Csíki Sör • Szűretlen Tiltott Csíki Sör • Székely Sör • Tiltott Csíki Barna Sör • Tiltott Csíki Mézes Sör • Tiltott Csíki Krém Sör • Tiltott Csíki Jégáfonya Sör • Tiltott Csíki Vadmálna Vitaminsör • Tiltott Csíki pIPA

Jelenleg termékeikkel (3. táblázat) találkozhatunk: Székelyudvarhelyen, Budapesten, Szegeden, Sepsiszentgyörgyön, Gyulán, Temesváron és Kézdivásárhelyen várja a Csíki Sör kedvelőit.

4.2.3 Sörbotrány

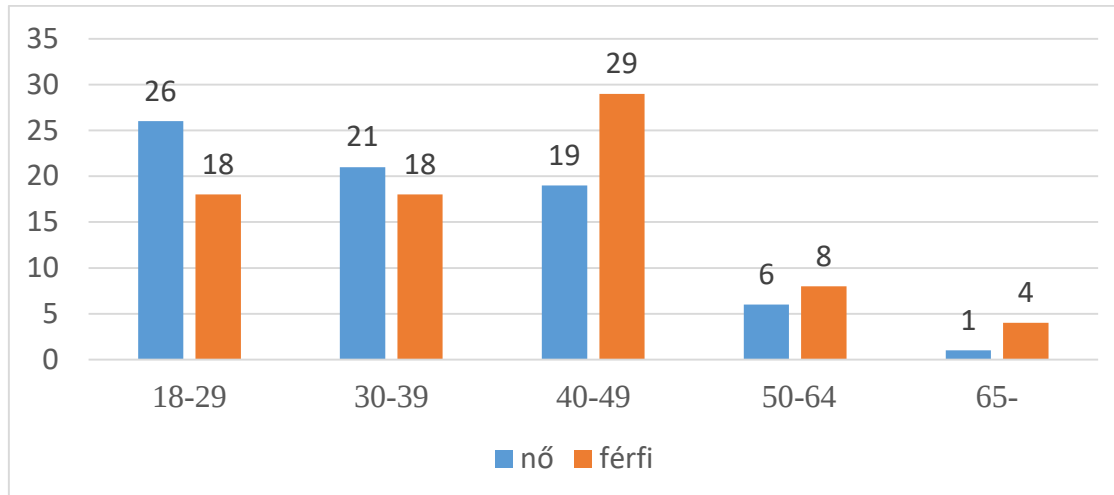
A Heineken cég 1998-ban lépett be a román sörpiacra, majd később megvásárolta a csíkszeredai sörgyárat is és azzal együtt a Ciuc Premium nevű sörmárkát is. 2014-ben az Igazi Csíki Sör is megjelent a piacon. A Heineken romániai leányvállalata szellemi tulajdon megsértése, szabálytalan konkurencia és tisztességtelen kereskedelmi tevékenység vádjával pert indított, arra hivatkozva, hogy össze lehet keverni a Ciuc Premiummal (index.hu, 2017). A per végén a román táblabíróság végül kimondta: a két sör összetéveszthető, ráadásul a nevük és a címkéjük is rendkívül hasonló. A jogvita végül a sörgyártók kiegyezésével végződött, a Csíki Sör Manufaktúra pedig Tiltott Csíki Sörre változtatta a termék nevét.

4.2.4 Statisztikai adatok

Statisztikai adatokhoz nagyon korlátozott mértékben tudtam hozzá jutni, így csupán néhány szakirodalmi forrásból tudtam tájékozódni. A rendelkezésre álló elektronikus újságok kiemelik, hogy a koronavírus járvány szinte recesszióba jutatta a sörgyárat. A (maszol.ro, 2021) elemzésében az alábbiak olvashatóak: „bár a sörpiac, ha kismértékben is, de bővült, mégis a Csíki sör bevételei a koronavírusjárvány hatására negyedével visszaestek. Az árbevétel a 2019-es 34,7 millió lejről 26 millióra csökkent, ami kb. 25 százalékos visszaesés. A cég vesztesége 1,1 millióról 9,8 millió lejre nőtt, míg dolgozóinak a száma 125-ről 130-ra emelkedett”. Azonban azt is ki kell emelni, hogy a cég Magyarországon is rendkívül gyenge eredményt ért el 2021-ben. A 9 főt foglalkoztató Csíki Sör Magyarország kft. 2021-es árbevétele 798,5 millió forint volt, ez kb. 2,2 millió euró. A (ujhet.com, 2021) portál információi szerint a cég tavaly sem működött nyereségesen, ráadásul a vesztesége még nagyobb volt, mint 2019-ben. A sörgyár az Eredeti Székely Medve Trutyi néven forgalomba hozott medveürülék konzervvel bővítette a termékskáláját. Ezek az újszerűnek mondott termékek sem javítottak a rendkívül gyenge pénzügyi mérlegen.”

4.3 Kérdőíves felmérés adatai

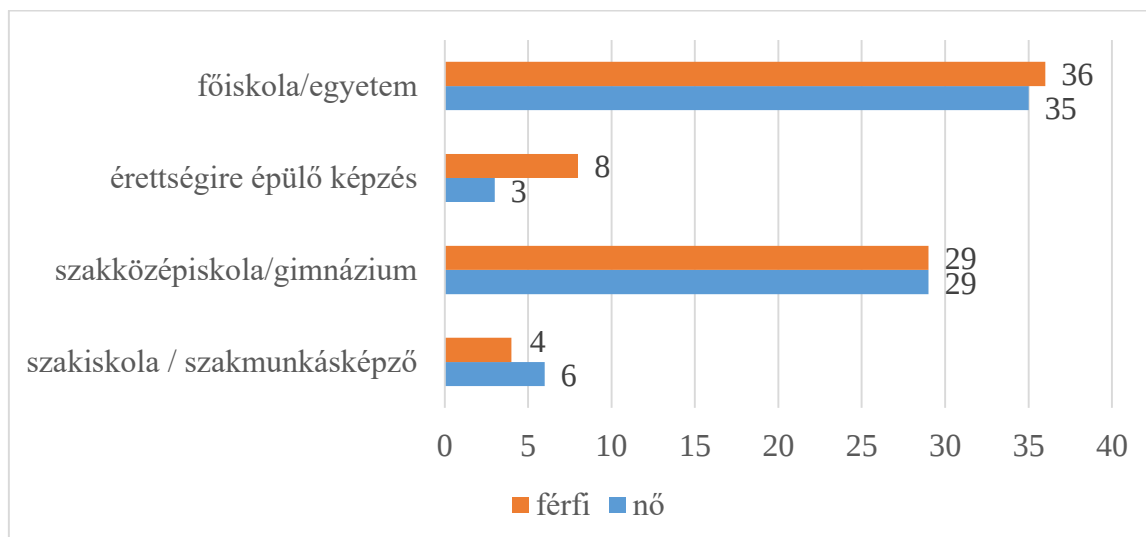
A kutatási eredményeim bemutatását háttérváltozók ismertetésével kezdem annak érdekében, hogy ok-okozati összefüggéseket tudjak megfogalmazni.

2. ábra: A nem és az életkor megoszlása a válaszadói mintán belül

Forrás: Saját adatok alapján, saját szerkesztés, N=150 fő

Az adatfelvétel során igyekeztem a megkérdezettek számát úgy beállítani, hogy megközelítőleg 50-50%-os legyen a válaszadói mintám. Amint az ábrából (2. ábra) is leolvasható ez majdnem teljes mértékben sikeres volt, hiszen a női válaszadók száma 73 fő, míg az urak 77 főt képeztek.

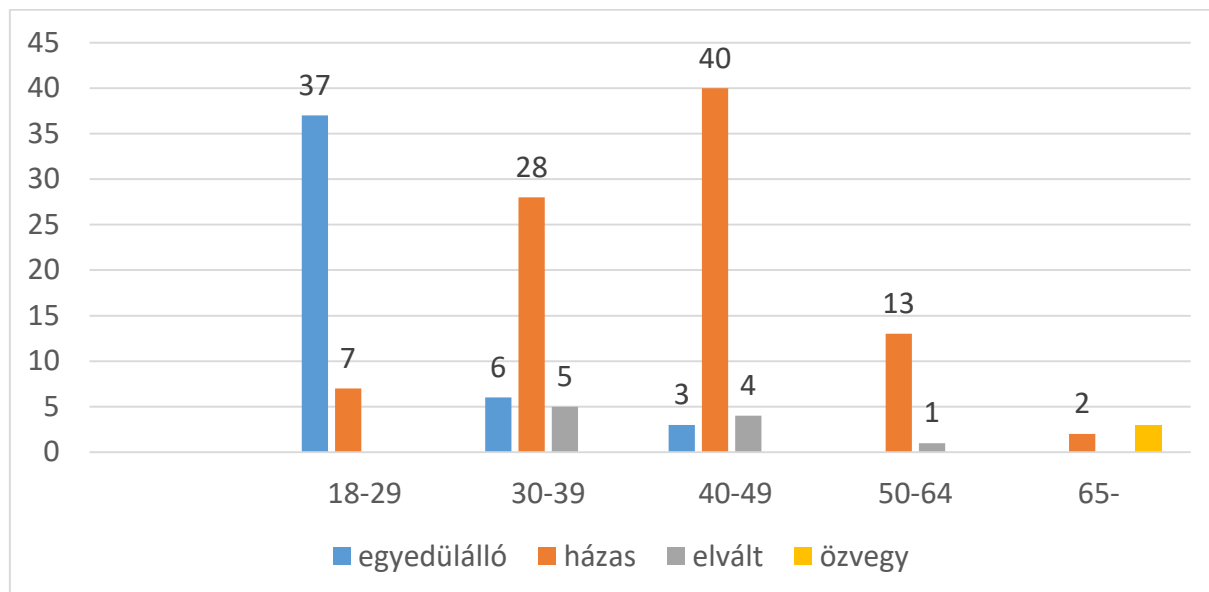

3. ábra: A végzettség és a nem megoszlása a válaszadói mintán belül

Forrás: Saját adatok alapján, saját szerkesztés, N=150 fő

A következő 3. ábra a végzettség és a nem kapcsolatát mutatja be a megkérdezettek viszonylatában. Ez alapján megállapítható, hogy a válaszadók egyharmada diplomával

rendelkezett a vizsgálat időpontjában. Az utolsó bemutatásra kerülő háttérváltozó a válaszadók életkora és családi állapota közötti kapcsolatot mutatja be (4.ábra).

4. ábra: Az életkor és a családi állapot megoszlása a válaszadói mintán belül

Forrás: Saját adatok alapján, saját szerkesztés, N=149 fő

A kutatás folytatásában áttérek a dolgozat központi kérdésére, amelyben a Csiki Sör vidékfejlesztésben betöltött szerepét és az azzal való elégedettséget igyekszek vizsgálni. Első lépésben a megkérdezettek véleményét kértem ki a táblázatban megadott szempontokra vonatkozóan. A válaszadók 1-5-ig terjedő Likert skálán adhatták meg véleményüket, ahol az 1. egyáltalán nem elégedett az 5-ös a teljes mértékben elégedett jelmagyarázattal bírt. A kapott eredmények megbízhatóságának értékelésére kiszámítottam a Cronbach-alfa mutatót. Ez esetben elvártnak tekintjük az összevont mutató esetén a 0,7-es alfa értéket (Peterson, 1994). A kapott válaszok megerősítették a válaszok megbízhatóságát, a mutató értéke Cronbach's – alfa = ,418. A válaszokat bemutató eredményeket a 4. táblázatban foglaltam össze. A táblázat eredményei alapján a válaszadók megítélése a csiki sörrel kapcsolatban pozitív képet mutat, hiszen a válaszok átlagértéke valamennyi esetben 4-érték felett volt.

4. táblázat: A Csíki Sör tevékenységével való megelégedettség a válaszadók körében

	Átlag	Medián	Módusz	Szórás	N
Csíki Sör Manufaktúra Vidékfejlesztésben betöltött szerepével	4,22	4,00	4	,664	150
Csíki Sör Manufaktúra turizmust generáló hatásával	4,39	4,00	5	,654	150
Csíki Sör Manufaktúra foglalkoztatásban betöltött szerepével	4,23	4,00	4	,699	150
Csíki Sör Manufaktúra társadalmi szerepvállalásával	4,24	4,00	4	,620	150
Csíki Sör Manufaktúra által szervezett fesztiválokkal	4,41	4,00	5	,626	150
Csíki Sör Manufaktúra identitás építő szerepével	4,54	4,00	5	,642	150
Csíki Sör Manufaktúra helyi gazdaságtámogató szerepével	4,03	4,00	4	,680	150

Forrás: Saját adatok alapján, saját szerkesztés, N=150 fő

Ahogy korábban írtam a vidékfejlesztés egyik fontos sarokköve a helyi identitás erősítése. E tekintetben azt gondolom, hogy az Igazi Csíki Sör szerepe vitathatatlan. Véleményem szerint már a névválasztása is tökéletes, hiszen az nemcsak a székelyek, hanem a teljes romániai magyar nyelvű közösségre is utal egyben. A székelységhez köthető motívumok mint pl. a székely zászló, a félhold és a csillag, valamint a magyar nyelvű kommunikáció szintén támogatja és erősíti az identitásalapú közösség létrehozását a fogyasztói körből (Hoffmann, Schwarch, & Szász, 2016). Így könnyen érthető és magyarázható, hogy a válaszadók miért is adtak a Csíki Sör helyi identitás szerepét kutató kérdésre 5-ös modusz értéket. A másik fontos és igen kedvező értékelést kapott szempont a sörgyár által szervezett fesztiválok megítélése volt (5. táblázat). A szakirodalomból tudjuk, hogy a fesztiválok társadalmi megítélése

szempontjából lényeges, hogy a helyi lakosok mennyire tartják magukénak a fesztivált, illetve, hogy mennyire valósul meg a közösségi élményteremtés és identitás erősítés (Kulcsár N. , 2016). A válaszok 5-ös modusz értéke arra utal, hogy e programsorozat fontos a helyi embereknek, amelyet jó magam is, székely kötődésű fiatalként is megerősíthetek. Azt gondolom, hogy minden olyan program, amely közösségi élményt nyújt, annak megtartó ereje van, különösen igaz ez a határon túli közösségek szempontjából. Egyetértek (Formádi & Hunyadi, 2019) e témában írt gondolataikkal akik a fesztiválok jelentőségét az alábbiakban foglalják össze: „helyi lakosok a turisták felé a helyi kultúrát közvetítik, addig maga a fesztivál hozzájárul az adott településen élő közösség identitásának erősödéséhez, ösztönzőleg hat a helyi társadalom önszerveződésére, együttműködések és a vidékfejlesztés erősítésére. Ezek az együttműködések, kezdeményezések a fesztivál időszakán kívül és az élet más területein is hasznosak lehetnek, így hozzájárulnak a társadalmi tőke növeléséhez is”. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a fesztiváloknak van turizmus generáló hatása is, amelyet a válaszadók értékelésük során szintén figyelembe vettek. A rendezvények során növekszik az adott településen a látogatók által eltöltött vendégéjszakák száma, az ott elköltött jövedelmük pedig a helyi közösség gazdaságát erősítik.

A kérdés kapcsán több szignifikáns kapcsolatot is találtunk:

- a nem és a Csíki Sör Manufaktúra által szervezett fesztiválok elégedettsége : $C=,229$ és $p=,049$.
- az életkor és a Csíki Sör Manufaktúra által szervezett fesztiválok elégedettsége : $C=,387$ és $p=,032$.

A kutatás következő kérdése arról igyekezett adatokat gyűjteni, hogy a fesztivál látogatók, hogyan ítélik meg a Csíki Sörgyárnak a helyi gazdaságra kifejtett hatását. A Cronbach's – alpha értéke: ,372 Ennek eredménye az 5. táblázatban látható.

5. táblázat: A fesztivállatók megítélése a Csíki sörgyár helyi gazdaságra kifejtett hatásairól

	Átlag	Medián	Modusz	Szórás	N
Komoly szerepet tölt be a régió fejlődésében, foglalkoztatásában	3,99	4	4	,682	149
A helyi termelőkre építve támogatja a helyi gazdaságot	4,14	4	4	,692	149
Tönkreteszi a helyi gazdaságot, vállalkozásokat	1,62	2	2	,608	149
Biztos bevételi forrás lesz a helyi önkormányzat számára	4,82	4	5	,684	149
Társadalmi felelősségvállalása okán programokat támogat	3,92	4	4	,692	149
Gazdaságélénkítő hatása van	4,60	4	5	,780	149
Összekovácsolja a helyi gazdaságot	3,86	4	4	,725	149

Forrás: Saját adatok alapján, saját szerkesztés, N=149 fő

A Csíki Sörgyár által előállított termékeket bátran nevezhetjük helyi terméknek, hiszen a különböző szakirodalmakban támasztott kritériumoknak megfelel. Így pl. a sör kialakítása során tradicionális receptúrát alkalmaznak, helyben történik az előállítás, sőt az erőforrások bevonása is lokális, azaz megjelenik a helybeni tudás, a víz és a munkaerő is. A leírtak alapján érthető, hogy a válaszadók miért is adtak 4-es modusz értéket az alábbi két szempontra: „komoly szerepet tölt be a régió fejlődésében, foglalkoztatásában”, illetve „a helyi termelők/erőforrásra építve támogatja a helyi gazdaságot”. Megállapítható az is, hogy a válaszadók a sörgyár jelenlétét fontosnak tartják a helyi gazdaság szempontjából és egyáltalán nem tekintenek rá úgy mint egy nagy multinacionális cégre amely tönkreteszi a helyi vállalkozásokat. Erre utal az 1-5-ig terjedő Likert skálás értékelés során adott 1,62 átlagérték is. A sörgyár által fizetett helyi iparüzési adó pedig komoly bevételi forrás az önkormányzat számára, amely további fejlesztéseket generálhat az adott térségben. Erre utal az alábbi két kérdésre adott 5-ös leggyakoribb válaszárték (modusz) is: „biztos bevételi forrás lesz a helyi önkormányzat számára” illetve „gazdaságélénkítő hatása van”.

E kérdések kapcsán kimutatható volt néhány szignifikáns kapcsolat, így pl.

- életkor és a régió fejlődésében, foglalkoztatásában betöltött szerep $C=,591$ $p=,000$
- iskolai végzettség és a régió fejlődésében, foglalkoztatásában betöltött szerep $C=,588$ $p=,000$
- életkor és a helyi termelők támogatása $C=,599$ $p=,000$
- iskolai végzettség és a helyi termelők támogatása $C=,596$ $p=,000$
- életkor és a tönkreteszi a helyi gazdaságot $C=,596$ $p=,000$
- családi állapot és a tönkreteszi a helyi gazdaságot $C=,217$ $p=,032$
- iskolai végzettség és a tönkreteszi a helyi gazdaságot $C=,590$ $p=,000$

A kutatás következő részében igyekeztem a válaszadók elvárásait feltérképezni a sörgyárral kapcsolatban. A válaszokat összesítve a 6. táblázatban tüntettem fel.

6. táblázat: A válaszadók elvárásai a sörgyárral szemben

	Átlag	Medián	Modusz	Szórás	N
Foglalkoztatás	4,33	4	4	,627	150
Szponzorizáció	4,11	4	4	,820	150
Turizmus	4,53	5	5	,575	150
Közösségépítés	4,21	4	4	,648	150
Helyi gazdaság fejlesztése	4,19	4	4	,639	149
Kulturális/ Sport események szervezése	3,67	4	3	,930	150
Helyi gazdák támogatása	4,27	4	4	,633	150
Utak/járdák/parkolók építése	3,95	4	4	,758	150
Szálláshelyek létesítése	3,46	4	3	,802	149

Forrás: Saját adatok alapján, saját szerkesztés

A válaszadók elvárásai egyértelműen kirajzolódnak a válaszokból. A foglalkoztatás és a turizmusban betöltött szerep és az azzal kapcsolatos elvárások kiemelkedően fontosak a válaszadók részéről. A sörgyár által foglalkoztatott munkaerő jelenleg A. Boglárka Pr vezető elmondása szerint 2023-ban 130 fő volt (7. táblázat), így e tekintetben a foglalkoztatásban betöltött szerepe jelentős. Az interjúból megtudtam, hogy a „2014-es indulás óta a sörgyár nagyon sok helyi és környékbeli - főleg - fiatalokat foglalkoztat. Az is egyértelműen világossá vált, hogy a helyi lakosság alkalmazása a teljes munkaerő kb. 30 %. ez pedig lényegesen lecsökkentette a külföldre vándorlás arányát”.

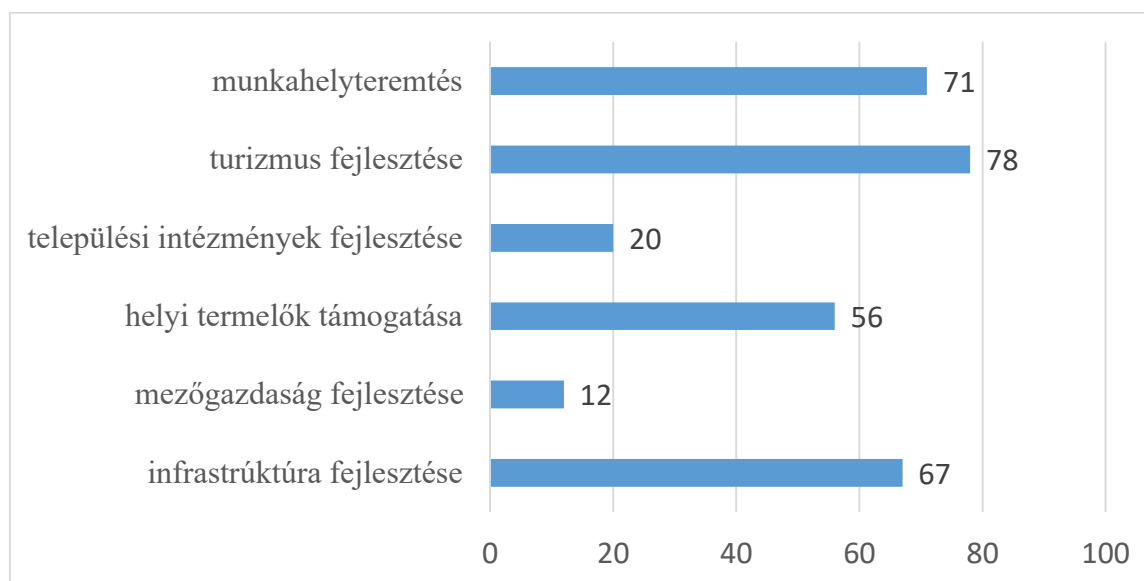
7. táblázat: A sörgyár által foglalkoztatottak számának alakulása 2014-2023

Megnevezés	2014 (induláskor)	2020	2021	2022	2023
Összes foglalkoztatott (fő)	13	130	123	117	130

Forrás: Csiki sör, Pr igazgatóság

A turizmus növekvő szerepe is kimutatható a sörgyár által szervezett fesztiválokon keresztül. A kérdésről a Pr. vezető asszony a következőt mondta: „Mivel a tavalyi évben az utolsó két fesztiválunkon külföldi előadók is voltak, így nemcsak a székely és magyar lakosságot tudtuk bevonni ezzel, hanem nagyon sok román vagy más állampolgár is megfordult. Ugyan ez mondható el a 2023 évre is. „Leszögezhető tehát, hogy a program által növekedett a vendégéjszakák száma, az itt elköltött jövedelem pedig hozzájárult a helyi gazdaságfejlesztéséhez. Olyan ismert hazai és világhírű sztárok kerültek az elmúlt években meghívásra, akik a faluba csábítottak rengeteg érdeklődőt. „Több, mint 100 ezer fesztiválozó érkezett hozzánk az elmúlt 3 évben.” (A. Boglárka Pr vezető). Ilyen fellépőink voltak például: Modern Talking, Ákos, Halott pénz, Wellhello. E programok kiváló lehetőségként szolgáltak a kilátogató közönség számára az erdélyi konyha ízeivel való megismerkedésre, továbbá betekintést nyerhettek a résztvevők az erdélyi kultúrába, kézműves mesterségeibe. Érdekes volt, hogy a válaszadók elvárásai a szálláshelyek létesítésére vonatkozólag nem volt kiemelkedően jelentős, ezt erősíti meg a 3-as modusz érték is. Ez ellentmond a falu polgármesterének azon gondolatával, miszerint szükséges lenne, új szálláshelyek létesítésére, annak érdekében, hogy a vendégéjszakák száma növekedjék a községben. Az utak, járdák, parkolók építése és a családi állapot szignifikáns kapcsolatot mutat, ahol a $c=,261$ és a $p=,001$. Arra a kérdésre, hogy véleménye szerint a Csiki Sörgyár vidékfejlesztő szerepe (5. ábra) miben valósul meg (több válasz volt adható), a válaszadók egyértelműen a turizmust és a helyi gazdák, vállalkozók szerepét említették.

5. ábra: A Csiki Sörgyár vidékfejlesztő szerepe

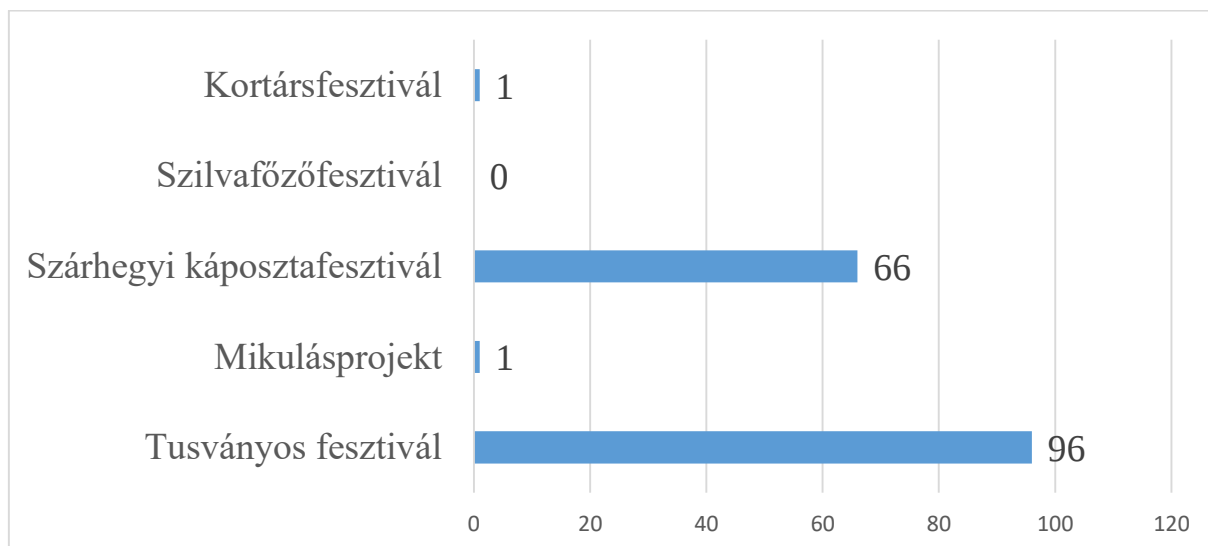
5. ábra: A Csiki Sörgyár vidékfejlesztő szerepe

Forrás: saját adatgyűjtés, n=150 fő

A vidékfejlesztés szerepe a jövedelemszerzés, a környezetkímélő gazdálkodás, a falusi infrastruktúra javítása, a humánerőforrás fejlesztés, valamint a helyi közösségek és hagyományok megőrzésére is koncentrál. Ezek megvalósításához kiemelkedően fontos a helyi kezdeményezések, a vidék érdekérvényesítő szerepének erősítése. A munkahelyteremtés és a turizmus szerepéről korábban már szóltam. A következő fontos kérdés az infrastruktúra fejlesztése. Ambrus Boglárka a csiki sör Pr menedzsere kiemelte, hogy az utak, járdák állapotának megfelelő minőségben tartására nagy hangsúlyt fektetnek, ez egyébként külön kérése volt a falu vezetésének amelyet ők maradéktalanul igyekeznek betartani. Ez különös fontos, hiszen a sörgyárhoz érkező kamionok és teherautók időről-időre tönkreteszik a község és a sörgyárhoz vezető utakat.

A helyi termelők támogatása révén lehetőség nyílik a családi gazdálkodók, fiatal gazdák, kisebb gazdaságok támogatására, ezáltal képessé válnak a termelés és a jövedelmezőség növelésére, versenyelőnyök megszerzésére, illetve a termelés fenntartására, a megélhetés biztosítására. A helyi termelők támogatása egyéb módon is megvalósul. Ambrus Boglárka elmondása szerint „a sörgyár és a csipszgyár termel mellékterméket, amiket már nem tudunk felhasználni (pl. élesztő, törkölymaradvány, selejt csipsz), ezeket a helyi gazdák minimális ellenérték fejében elvihetik a jószagaik számára. A válaszok feldolgozása során szignifikáns kapcsolatot találtam az iskolai végzettség és a helyi termelők támogatása között, ahol a $c=,451$ és a $p=,003$ volt. A nem és a helyi gazdaságfejlesztés szerepe között is szignifikáns kapcsolat

volt kimutatható, ahol a $p=,032$ A következő kérdés a sörgyár által szervezett vagy támogatott programok ismertségét hivatott felmérni. Tudjuk, hogy a régió életében és a székelység megtartásában minden olyan programnak van létjogosultsága amely az összetartozás érzését képes erősíteni. E szerep betöltésére alkalmasak a különböző kulturális és gasztronómiai programok, amelyek a marketing célok mellett turizmus generáló szereppel is bírnak. A megkérdezettek által ismert fesztiválokat a következő 6. számú ábrán mutatom be (több válasz is megjelölhető volt).

6. ábra: A sörgyár által szervezett és szponzorizált fesztiválok/programok ismertsége és megítélése

A Csiki sör által támogatott programok ismertsége két jelentős fesztivál köré csoportosul. Az egyik a Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor (Tusványosi fesztivál) amely olyan ismert esemény, ahol a cél, kötetlenül beszélgetni az országaink társadalmi átalakulási folyamatát kísérő problémákról. Az előadásokon rendszerint aktuális, mindkét országot érintő témákat vitatnak meg meghívott előadók, politikusok. A második legismertebb támogatott program a Gyergyószárhegyen több évszázados hagyományra visszatekintő káposztavágási ünnepség, amelyet évekkel ezelőtt helyi kezdeményezésre újra-elevenítettek, és több napot kitöltő rendezvénysorozatot szerveztek köré. E programon több tízezer turista és érdeklődő vesz részt évről-évre. A válaszok alapján az is megállapítható, hogy a sörgyár szponzorizált eseményei közül a Szilvafőzőfesztivál és a Kortársfesztivál a megkérdezettek által nem ismertek. Ambrus B. elmondta azt is, hogy „folyamatos támogatói vagyunk a helyi focicsapatnak, ezáltal támogatjuk a rendezvényeiket is. A környékbeli gólyabálók, diákszervezetek pedig a csipszgyár által részesülnek támogatásban”.

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A kérdőíves vizsgálatom során az alábbi következtetéseket kívánom tenni:

- az Igazi Csíki Sör identitáserősítő szerepe, amellyel a válaszadók teljes mértékben elégedettek - és ez egyben a vidékfejlesztés egyik alappillére is - már a termék megnevezése okán is megnyilvánul azáltal, hogy nemcsak a székelyek, hanem a teljes romániai magyar nyelvű közösségre is utal egyben.
- a vidékfejlesztés másik fontos szegmense a turizmus generáló hatás. A megkérdezettek által adott 5-ös modulusz érték a sörgyár által szervezett fesztiválokkal azok színvonalára való elégedettségre utal. Azt gondolom, hogy minél több egy közösség életében a rendezvények száma annál magasabb lesz a látogatók által eltöltött vendégéjszakák száma, az ott elköltött jövedelmük pedig a helyi közösség gazdaságát erősíthetik.
- A megkérdezettek maximálisan elégedettek a sörgyár helyi gazdaságfejlesztésre ható tevékenységével is. A magyarázat abban áll, hogy a sör kialakítása során tradicionális receptúrát alkalmaznak, helyben történik az előállítás, sőt az erőforrások bevonása is lokális, azaz megjelenik a helybeni tudás, a víz és a munkaerő is.
- Megállapítottam azt is, hogy a válaszadók a sörgyár jelenlétét fontosnak tartják és egyáltalán nem tekintenek rá úgy mint egy nagy multinacionális cégre amely tönkreteszi a helyi vállalkozásokat.
- A válaszadók a sörgyárral szemben megfogalmazott elvárásai a foglalkoztatás további bővítése és a turizmusban betöltött szerep erősítésében nyilvánul meg.
- A sörgyár által szervezett programokkal a válaszadók elégedettek voltak, hiszen a programok kiváló lehetőségként szolgáltak a kilátogató közönség számára az erdélyi konyha ízeivel való megismerkedésre, valamint betekintést nyerhetek a résztvevők az erdélyi kultúrába, kézműves mesterségeibe. Ellentmondás találtam a falu polgármestere és a fesztiválon megkérdezett válaszadók elvárásai között a szálláshelyek létesítésére vonatkozólag. A falu polgármesterének kiemelte, hogy a turizmus generáló hatás akkor érvényesülhet nagyobb mértékben a falu életében, ha új szálláshelyek létesülnek, így a vendégéjszakák száma növekedhet a községben. A megkérdezettek azonban a szálláshelyek számának bővítését nem tekintették prioritásnak, elégedettek voltak a rendelkezésre állók számával.

- Mind a válaszadók mind a polgármester kiemelte, hogy az utak, járdák, parkolók építése a Csiki Sörgyárral szemben igényként mutatkozik és ez egyben a vidékfejlesztő szerepével is összefüggésbe hozható.
- A kutatás utolsó részében a sörgyár szponzorizációs tevékenységét vizsgálta. Megállapítottam, hogy ugyan több eseményt támogat ezek ismertsége a fesztiválón megkérdezettek körében csekély volt. Két fesztivált tudtak felidézni, így a Tusványosi és a Szárhegyi káposztafesztivált.

Az eredmények alapján az alábbi javaslatokat kívánom megfogalmazni:

- Mivel a sörgyár vidékfejlesztő szerepe a turizmus generáló hatásban nyilvánul meg, ezért érdemes megfogadni polgármester úr javaslatát, azaz a községnek fontos a megfelelő minőségű és számú szálláshely létesítése.
- Szükségesnek tartom azt is, hogy a szálláshelyek által nyújtott szolgáltatásoknak is fel kell nőni a feladatokhoz. Érdemes lenne a sörgyár programjaihoz kapcsolódóan a községnek, szálláshelyeknek is kapcsolódó programokat szervezni ezek további turizmus generáló hatással is bírhatnak.
- Érdemesnek találom a Csiki sör honlapjának fejlesztését is, mert nagyon csekély információ áll rendelkezésre a honlap látogatók számára. Itt lehetne például a szponzorizációs tevékenységek szélesebb körű bemutatására hangsúlyt fektetni.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A kutatás során készített kérdőíves felmérés adataiból, valamint a rendelkezésre álló szakirodalmakból, illetve a híradásokból kinyert ismeretek alapján azt vizsgáltam, hogy az Igazi Csíki Sör hogyan kapcsolódik a vidékfejlesztéshez. Arra is megpróbáltam rávilágítani, hogy a csíkszentsimoni manufaktúra képes-e megvalósítani a sikeres helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezés és a lokális identitás közötti kapcsolat kialakítását. A kitűzött céljaim elérése érdekében szakirodalmi áttekintéssel kezdtem munkámat. Ennek során első lépésben a vidék fogalmát igyekeztem körüljárni. Megállapítottam, hogy nincsen egységesen elfogadott definíció. A téma összetettségét mutatja, hogy nagyon sok megközelítés inkább egyfajta osztályozást céloz meg. Például van olyan meghatározás ahol az értékelés alapja a népességnagyság, a népsűrűség. A fogalom lehatárolása során talákoztam olyan definícióval ahol az extenzív földhasználatot, a falvak jelenlétét, társadalmi szokásokat veszik alapul. Végül eljutottam a legelfogadottabb megközelítéshez amely szerint a lehatárolásnál döntő a népsűrűség. A következő lépésben áttekintettem a vidékfejlesztés fogalmát, céljait a Corki nyilatkozat figyelembevételével. Ez alapján elfogadtam a vidékfejlesztés fogalmát amely szerint „Videkfejlesztésnek tekintjük mindazokat a gazdasági, szociális, kulturális és ökológiai tényezőknél a fejlesztését, amelyek az adott térség gazdasági és kulturális színvonalának emelésén, az ott élők életszínvonalának (életminőségének) a javításán keresztül az egész nemzet fejlődését szolgálják úgy, hogy egyidejűleg megőrzik és védik a természeti erőforrásokat, a környezetet, a tájat, valamint a helyi kulturális örökséget”. A szakirodalmi feldolgozásban kitértem a vidékfejlesztés területeire, elemeire, a helyi termékek jelentőségére. A kitűzött céljaim elérése érdekében a sörgyár által szervezett fesztiválokra kérdőíves felmérést végeztem, annak érdekében, hogy miként értékelik a fesztivál látogatók a sörgyár helyi szerepét, a vidékfejlesztésben betöltött funkciót. A kérdőív összeállítása során a rendelkezésre álló hazai és nemzetközi szakirodalmak vidékfejlesztésre vonatkozó szempontjait igyekeztem figyelembe venni. A kérdőíves felmérés kitért a Csíki sör vidékfejlesztésben betöltött szerepére, a fesztivállátogatók elégedettségére és elvárásaira. A válaszadók száma 151 fő volt. Az adatok feldolgozása SPSS program segítségével valósult meg, a válaszok megjelenítésére Microsoft Office programcsomagot alkalmaztam. Fontos kiemelni, hogy a kutatás nem volt reprezentatív de a válaszadók magas számából adódóan ok-okozati összefüggések megfogalmazására lehetőséget teremtett. Összességében megállapítható, hogy a megkérdezettek a Csíki sör identitás, a közösséghez tartozás szerepével

és a vidékfejlesztésben betöltött funkcióival, valamint az általuk szervezett programokkal, szponzorizációval elégedettek. Dolgozatom utolsó részében következtetéseket és javaslatokat fogalmaztam meg.

7. IRODALOMJEGYZÉK

- Balázs, B., Pataki, G., & Lazányi, O. (2016). Prospects for the future: Community supported agriculture in Hungary. *Futures*, 100-111.
- Bengs, C., & Schmidt, T. (2005). *Urban-rural relations in Europe, ESPON Project 1.1.2 Part 1: FinalReport*. Helsinki: University of Technology.
- Berg, N., & Preston, K. (2017). Willingness to pay for local food?: Consumer preferences and shopping behavior at Otago Farmers Market. *Policy and Practice*, 343-361.
- Betz, M., & Farmer, J. (2016). Farmers' market governance and its role on consumer motives and outcomes. *Local Enyiron*, 1420-1434.
- Buday - Sántha, A. (2010. július 26). *Korszerű Vidékfejlesztés - A területi kohézió jövője*. Debrecen.
- cork, d. (1996). Corki nyilatkozat. Forrás: europa.eu.int/comm/agriculture/rur/cork_en.htm
- Csatári, B. (1996). A magyarországi kistérségek néhány jellegzetessége. *Falu Város Régió*, 6-11.
- csikszentsimon.ro. (dátum nélkül.). *Csikszentsimon*. Letöltés dátuma: 2023.. 4 10, forrás: <https://csikszentsimon.ro/hu/page/133/csikszentsimon>
- Dax, T. (1996). Defining rural areas - International comparisons and the OECD indicators. *Rural Society*, 6 (3), 3-18.
- Demartini, E., Gaviglio, A., & Pirani, A. (2017). Farmers' motivation and perceived effects of participating in short food supply chains: Evidence from a North Italian survey. *Agric.Econ*, 204-216.
- Faragó, L. (1994). Adalékok a területfejlesztéssel kapcsolatos fogalmak vitájához. *Tér és Társadalom*, 23-39.
- Farkas, T. (2002). Vidékfejlesztés a fejlődéstudományok és a fejlesztési koncepciók tükrében. *Tér és Társadalom*, 16 (1), 41-57.
- Fekete, É. (2013). *Integrált vidékfejlesztés*. Miskolc: Miskolci Egyetem.
- Formádi, K., & Hunyadi, Z. (2019). Helyi büszkeség vagy bosszúság? A fesztiválok hatása a településeink életében. *Prosperitas*, 95-111.
- Goda, P., Hamza, E., Mezei, K., & Rácz, K. (2022). A vidékfejlesztés helye és szerepe a fejlesztéspolitikában. *Gazdálkodás*, 532-558.
- Guerrero, L., Guárdia, M., Xicola, J., Verbeke, W., Vanhonacker, F., & Zakowska - Biemans, S. (2009). Consumer driven definition of traditional food products and innovation in traditional foods. *Appetite*, 345-354.
- Hempel, C., & Hamm, U. (2016). How important is local food to organic minded consumers? *Appetite*, 309-318.

- Hoffmann, G., Schwarch, G., & Szász, J. (2016). A helyi termék szerepe a lokális identitás építésében. *Gazdaság és Társadalom*, 49-76.
- <https://www.google.com/maps/>. (2023). Letöltés dátuma: 2023.. 6 12, forrás: <https://www.google.com/maps/@46.3601664,17.77664,12z?entry=ttu>
- Hutchinson, J., & Campbell, M. (1998). *Working in partnership: lessons from the literature*. Suffolk: Department for Education and Employment.
- index.hu. (2017). A sörbotrány, amiben minden furcsa. Letöltés dátuma: 2023. 10.12, forrás: https://index.hu/gazdasag/2017/02/10/a_sorbotrany_amiben_minden_furcsa/
- Kiss, K., Ruszkai, C., & Takács-György, K. (2019). Examination of short Supply chains based on circular economy and sustainability aspects. *Resources*, 8 (4), 1-21.
- Kiss, M. (2016). Helyi termék mint továbblépés? A helyitermék-előállítás szerepe és típusai a hátrányos helyzetű térségekben. *Erdélyi Társadalom*, 14 évf (1), 9-30.
- Kovács Sárkány, H., & Kovács, V. (2015). A regionalitás, az eredetvédelem és a helyi termékek. In A. Ricz, & Z. Takács, *A régió tíz próbája* (old.: 177-185). Szabadka: Regionális Tudományi Társaság.
- Kovács, D., Farkas, J., & Perger, É. (2015). A vidék fogalma, lehatárolása és új tipológiai kísérlete. *Tér és Társadalom*, 29 (1), 1-23. doi:doi:10.17649/TET.29.1.2674
- Kovács, E. (2002). A vidékfejlesztési programok alapja a közösségfejlesztés. *Parola*, 3-6.
- Könyves, E. (2001). A falusi turizmus szerepe a Jász-Nagykun-Szolnok megye vidékfejlesztésében. Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Kulcsár, L. (2018). A vidékfejlesztés és a helyi társadalom. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 4-12.
- Kulcsár, L., & Kozári, J. (1998). *Gazdálkodás*, 11-21.
- Kulcsár, N. (2016). A szennai hurkafesztivál sikertörténete. In M. Jászberényi, A. Zátori, & K. Ásványi, *Fesztiválturizmus* (old.: 227-233). Budapest: Akadémiai.
- Ludescher, G. (2010). *A vállalkozások és a közösségek szerepe a rurális térségek megújulásában*. Pécs: Publikon.
- maszol.ro. (2021). Nagyon nem fogyott a járvány idején a Tiltott Csíki Sör. Letöltés dátuma: 2023. 10 13, forrás: <https://maszol.ro/gazdasag/Nagyon-nem-fogyott-a-jarvany-idejen-a-Tiltott-Csiki-Sor>
- Muhi, B. (2020). A vidékfejlesztés és a vidéki turizmus összefüggései a Vajdaságban., (old.: 282-291).
- Murdoch, J. (2000). Networks — a newparadigm of ruraldevelopment? *Journal of Rural Studies*, 16 (4), 407-419.
- OECD. (1996). *Territorial Indicators of Employment Focusing on Rural Development Organisation for Economic Co-operation and Development*. Paris.

- Oláh, J. (2003). A nagyállói statisztikai körzet településeinek fejlődési lehetőségei a vidékfejlesztés keretében. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar Munkatudományi Tanszék: Debreceni Egyetem.
- Papp - Váry, Á., & Farkas, M. (2022). A helyi termékek szerepe a gazdaságfejlesztésben és az identitásépítésben. *Telemarket*, 1-19.
- Papp, B. (2018). A jelenlegi és a múltbeli vidékfejlesztési rendszer közötti változások 2007-2013 és 2014-2020. Miskolci Egyetem, doktori disszertáció.
- Peterson, R. (1994). A meta - analysis of Cronbach's Coefficient Alpha. *Journal of Consumer Research*, 381-391.
- Póla, P. (dátum nélk.). A vidékfejlesztés helyi erőforrásrendszere. In *A magyar vidék a XXI. században* (old.: 264-275). Kecskemét: MTA Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete.
- Reisinger, A. (2010). A civil társadalom, mint a sikeres vidék záloga. In G. Ferenc, *Sikeres vidéki térségek* (old.: 153-174). Budapest: MTA Történelemtudományi Intézet - MTA Társadalomkutató Központ.
- Rihn, A., & Yue, C. (2016).) Attention's Influence on Consumers' Willingness-to-Pay for Processed Food Products. *Agribusiness*, 314-328.
- Sánta, A. (2020). A vidékfejlesztés és a turizmus kapcsolatának relevanciája. *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok, XV. (1-2 sz)*, 91-109.
- Sarudi, C. (2003). *Térség és vidékfejlesztés*. Kaposvár: Agroinform.
- Stewart - Knox, B., & Mitchell, P. (2003). What separates the winners from the losers in new food product development? *Trends in Food Science and Technology*, 58-64.
- Szegedyné, F. (2020). A vidékfejlesztést támogató helyi termékek fogyasztói szempontú vizsgálata. MATE.
- szekelyhon.ro, 2023. (dátum nélk.). Manufaktúrában gyártott Csíki Sör. Letöltés dátuma: 10. 12, forrás: Manufaktúrában gyártott Csíki Sör (Forrás: [Shttps://szekelyhon.ro/aktualis/csikszek/manufakturaban-gyartott-csiki-sor#](https://szekelyhon.ro/aktualis/csikszek/manufakturaban-gyartott-csiki-sor#))
- ujhet.com. (2021. 7 10). Durván veszteséges a „medveürüléket” is áruló Csíki Sör. Letöltés dátuma: 2023. 10 14, forrás: <https://ujhet.com/durvan-veszteseges-a-medveuruleket-is-arulo-csiki-sor/>
- Valerie du, P., Roland, B., Ray, D., & Heather, C. (2002). *Definitions of Rural*. Ottawa, Ontario: Statistics Canada.
- Van der, P., Renting, J., Brunori, G., Knickel, K., Mannion, J., Marsden , T., & Ventura, F. (2000). Rural Development: From Practices and Policies towards Theory. *Sociologia Ruralis*, 391-408.
- Ventura, F., Brunori, G., Milone, P., & Berti, G. (dátum nélk.). The Rural Web: A Synthesis. In J. Ploeg, & T. Marsden, *Unfolding webs the dynamics of regional rural development* (old.: 149-174). Assen.

Walsh, J. (1996). Local development theory and practice: recent experience in Ireland. In J. Alden, & P. Bolan, *Regional Development Strategies* (ed.: 159-177). London: Jessica Kingsley.

8. ÁBRAJEGYZÉK ÉS TÁBLÁZATJEGYZÉK

Ábrajegyzék

1. ábra: Csíkszentsimon területi elhelyezkedése	11
2. ábra: A nem és az életkor megoszlása a válaszadói mintán belül	15
3. ábra: A végzettség és a nem megoszlása a válaszadói mintán belül	15
4. ábra: Az életkor és a családi állapot megoszlása a válaszadói mintán belül	16
5. ábra: A Csíki Sörgyár vidékfejlesztő szerepe	22
6. ábra: A sörgyár által szervezett és szponzorizált fesztiválok/programok ismertsége és megítélése.....	23

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A faluban működő vállalkozások száma	12
2. táblázat: A falu munkanélküli lakóinak megoszlása	12
3. táblázat: Csíki Sör Manufaktúra termékeinek bevezetése.....	13
4. táblázat: A Csíki Sör tevékenységével való megelégedettség a válaszadók körében	17
5. táblázat: A fesztivállátogatók megítélése a Csíki sörgyár helyi gazdaságra kifejtett hatásairól	19
6. táblázat: A válaszadók elvárásai a sörgyárral szemben.....	20
7. táblázat: A sörgyár által foglalkoztatottak számának alakulása 2014-2023.....	21

9. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek Dr. Walter Virágnak a dolgozatom elkészítésében nyújtott rendszeres támogatásáért, szakmai irányításáért és hasznos tanácsaiért.

Köszönettel tartozom továbbá a vizsgálatban résztvevőknek, családomnak hogy türelmükkel és segítségükkel hozzájárultak a munkám eredményességéhez

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: KÖMÖVES MÁRK BENJAMIN
A Hallgató Neptun kódja: ORAGNW
A dolgozat címe: CSILI SÖRGYÁR VIDÉKE LIFEJTETT HATÁSA
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: MATE AGRÁR-ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁGI INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: AGRÁRMENEDZSMENT ÉS VEZETÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023 év 10 hó 28 nap

Kömöves Márk
Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

KÖMÖVES MÁRK BENJAMIN (név) (hallgató Neptun azonosítója: ORAGNW)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

Dr. Walter Némő
belső konzulens